

УДК 811.111:81'35

ЛУЖАНИЦЯ О.І., СКОРОХОДОВА А.Г.
(Запорізький національний університет)**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ГРАФІЦІ АНГЛІЙСЬКОГО НЕЛІТЕРАТУРНОГО
НАПИСАННЯ: ТИПОЛОГІЧНИЙ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ**

У статті розглядається графічний рівень нелітературної англійської мови та аналізуються існуючі графічні засоби ненормативного текстового оформлення.

Ключові слова: нелітературне написання, графіка, графема, графічні засоби, фонограма, идеограма.

Лужаница Е.И., Скороходова А.Г. Современные тенденции в графике английского нелитературного написания: типологические и функциональные аспекты. В статье рассматривается графический уровень нелитературного английского языка и анализируются существующие графические средства ненормативного текстового оформления.

Ключевые слова: нелитературное написания, графика, графема, графические средства, фонограмма, идеограмма.

Luzhanytsia O.I., Skorokhodova A.G. Modern trends in the graphics of the English colloquial writing: typological and functional aspects. This article addresses the graphic level of colloquial English and analyzes the existing graphical tools for non-literal text formatting.

Key words: non-literary writing, graphics, grapheme, graphical tools, phonogram, ideogram.

Графіка англійської мови вивчається давно і плідно (В. Аракін, В. Балінська, О. Бекетов, І. Іванова, Б. Ільш, В. Маслов, О. Реформатський і т.д.) і здавалося б є тим полем наукового інтересу, де не залишилося спірних питань і актуальних тем для дослідження. Тим не менше, на сучасному етапі розвитку суспільства, з появою нових, периферійних форм писемної комунікації в смс та Інтернет мережах, система англомовного письма підлягає певним змінам, особливо в нелітературних формах його існування.

Загальновідомо, що англійська орфографія перевантажена великою кількістю елементів, які не читаються, а графіка – численними диграфами, триграфами й поліграфами, що є важким для сприйняття як зором, так і читанням узагалі. Сьогодні в різних неофіційних стилях писемного спілкування віддається перевага ненормативному фонетичному оформленню тексту, ігноруючи при цьому літературні норми правопису. Крім того, в умовах «швидкісного письма», який характерний новітнім формам спілкування, спостерігається висока продуктивність використання різних видів і традиційних скорочень, і новаторських. Усе більшої популярності набуває засіб графічного виділення за допомогою знаків інших семіотичних систем. Яскравим прикладом перерахованих вище явищ може бути уривок з твору В. Шекспіра, що створений за допомогою сучасних графічних засобів: “FeudTween2hses-Montague& Capulet. RomeoM falls_<3w/_ JulietC @ mary Secretly Bt R kills J\'s Coz&isbanishd. J fakes Death. As Part of Plan2b-w/R Bt_leter Bt It Nvr Reachs Him. Evry1confuzd — bothLuvrs kil Emselves.” Оригінал: A feud between two houses - Montague and Capulet. Romeo Montague falls in love with Juliet Capulet and they marry secretly, but Romeo kills Juliet's cousin and is banished. Juliet fakes her own death. As part of the plan to be with Romeo she writes him a letter but it never reaches him. Everyone is confused and both lovers kills themselves [В Британии 2005].

Зауважимо, що протягом останніх років були зроблені поодинокі спроби теоретичного узагальнення та практичного вивчення сучасних тенденцій нелітературного написання, це, наприклад, роботи Д. Кристала [Crystal 2005] та Н. Реви [Рева 2010]. Відсутність фундаментальних праць у цій проблематиці зумовлює актуальність нашої теми роботи, мета якої – дослідження літературної та нелітературної графіки англійської мови. Для досягнення поставленої мети виконані такі завдання: визначено поняття «графіка», здійснено аналіз існуючих графічних засобів та використання графічних знаків у ненормативному письмі в англійській мові.

Об'єктом дослідження є графіка англійської мови, предметом – графема як засіб графічної репрезентації нелітературного мовлення. Матеріалом для вивчення слугує вибірка з електронних смс та Інтернет словників [Internet Slang 2012], соціальних мереж та роману Ірвіна Велша «На голці» (Trainspotting), загальним обсягом в 367 одиниць.

Відомо, що кожна мова, що використовує буквене письмо, має свою систему написання, володіє своєю графікою, під якою розуміють сукупність усіх засобів певної писемності (графема, знаки пунктуації, наголосу, шрифтові виділення, використання різноманітного кегля

великих літер, підкреслювання, використання пропусків (інтервалів), композиційна побудову тексту) та співвіднесення системи письмових знаків із фонетичною системою мови [Ахманова 1966, с. 117].

Мінімальною одиницею письма є графема, вона виражає відношення відповідної одиниці мови до її графемного зображення, письмовий знак, що використовується для зображення звуків мови і у своїй сукупності складає її графічну систему, або графіку [Балинская 1964, с.103].

У сучасній англійській мові розрізняють два головних типи графем – фонограми та ідеограми [Маслов 1987, с. 239].

Фонограма – письмовий знак (графема), що позначає звукову одиницю або звукові особливості мови та відповідає фонемі або комбінації фонем. Фонограма тільки побічно – через передачу звучань – має зв'язок зі змістом. Серед фонограм лінгвісти [Маслов 1987, с.239] виділяють: (1) фонемограми, відповідні окремим фонемам (наприклад, усі букви в конкретному слові); вони бувають простими (монографи типу b [b]) або складними (диграфи – wt, ou, aw, триграфи – sch, eau, ssi, поліграфи – ayog, eigh, ough); (2) силабограми, відповідні складам або сполученню приголосної і голосної фонем у рамках складу; (3) знаки для поєднань фонем, що не збігаються зі складом (графема / x / передає фонему [ks]); (4) знаки для диференційних ознак фонем; (5) різного роду просодемограми, наприклад, знаки наголосу, які застосовуються в окремих випадках; (6) знаки подвоєння. Фонограма зазвичай використовується стилістично нейтрально, виконуючи констатуючу функцію.

Ідеограма – письмовий знак, що позначає, на противагу буквам, не звук чи склад мови, а ціле слово, корінь. Типовими прикладами ідеограм є цифри, знаки «+», або «=», або «%» і т. д. На відміну від фонограм, ідеограми, як правило, не припускають точної відповідності певним формам мови.

Ідеограми бувають 5 типів: логограма, ідеограма-роздільник, морфемограма, ідеограма-класифікатор, фразограма. Зупинимося на їх детальному розгляді.

Логограма – ідеограма, що співвідноситься з цілим словом, вона може включати одиниці різних семіотичних систем – символів і цифр, наприклад: etc. – etcetera (і так далі); & – and (і, й, та); № – number (число), @ – at (на, за), а також цифри, які відображають/передають усе слово, наприклад: 2 – too (занадто), to (до, у, в, на), two (два); 4 – for (для, заради), four (чотири). Найпоширеніше вживання логограм відбувається в інтернет- і смс-дискурсі, де вони виконують компресійну функцію, спрощуючи і скорочуючи написання.

Ідеограма-роздільник – пробіли між словами, або їх відсутність, а також розділові пунктуаційні знаки. Їх використання посідає важливе місце серед інших графічних стилістичних засобів, бо передає ставлення автора до висловлюваного, натякає на підтекст. Розглянемо застосування різних ідеограм-роздільників окремо.

Окличний і питальний знаки. Насиченість окличних знаків у тексті свідчить про емоційність висловлювання, вираження сильного почуття, наприклад: “He’s burnin up! Andy’s no deid! ANDY’S NO DEID!” [Welsh 1996, p. 39]. Вживання знаку оклику наприкінці речень, які за своєю формою не є окличними, вказує на особливе, часто іронічне, ставлення до змісту висловлювання: “Ye cookin? Good Luck!!!” Використання великої кількості знаків має інтенсифікаційну функцію, наприклад: “Beef n bun before this baby shower?????? Happy hour!!! T-SHIRT GIVEAWAY!!!!!!!”

Тире та три крапки застосовують для передачі емоційної паузи. Іноді емоційні паузи вказують на нерішучість, невпевненість, зніяковілість, нервозність персонажа і т.д.: “It’s Uncle Andy! Ah think... ah think... ye should come... it’s like he’s still thair...” [Welsh 1996, p. 39]. Тире і три крапки можуть вказувати на затяжну паузу перед якимсь важливим словом чи реченням, для того, щоб привернути увагу: “Ummm.... Really”, “Generally, if one said sugar, the other said shite. – They should ban aw fitba oan the telly, and get the lazy” [Welsh 1996, p. 42].

Одинична крапка в англійській мові ставиться в кінці речення, а також при скороченні слів. У першому випадку крапка виражає паузу та інтонацію. Використання крапки в незакінченому еліптичному реченні розбиває текст на окремі короткі речення та одночасно створює єдність і динамічність цілого, наприклад: “Furious. Very. Really.”

Ланки в основному служать для виділення чужої мови. Це може бути мова персонажів, а іноді і їх думки, які залишаються невисловленими вголос, але при спеціальному,

оказіональному виділенні окремого слова чи фрази лапками автор показує на іронічне ставлення до цього виразу, або акцентує увагу на тому, що слово вжите в незвичайному значенні, прийнятому в якому-небудь більш-менш вузькому колі: “English JoKes”, quite “interesting”.

Відсутність розділових знаків – це прийом, який може вказувати на важливість і урочистість (особливо відсутність крапок). Іноді автори використовують цей засіб, щоб об'єднати в одне ціле безліч подій, життів або створити враження тимчасової протяжності: “Yefuckinkilledme letmefuckindie junkedupootyirfuckingheids watchinthefuckinwaws...” [Welsh 1996, p. 196].

Морфемограми – ідеограми, які служать для позначенням морфем, або знаки, що передають значущу частину слова, наприклад: 1st, 2nd, 6th, activ8 – *activate* (активізувати); gr8 – *great* (відмінно); m8 – *mate* (товариш); b4 – *before* (вперед, перед); 2day – *today* (сьогодні); 3SUM – *threesome* (трійка); forever – *4eva* (назавжди). Цим типом ідеограм зазвичай послуговуються в смс та Інтернет стилі, головною функцією яких є прискорення темпу комунікації.

Ідеограми-класифікатори – ідеограми, що виділяють належність значущих одиниць до певного класу, або до певного контексту. До цієї категорії ідеограм відносимо такі види графічних способів нелітературного оформлення тексту, як капіталізація і виділення слів, фраз чи цілих речень за допомогою курсиву.

Капіталізація – написання з великої літери, використовується в онімах, коли назви предметів або абстрактних явищ спеціально пишуть з великої букви, персоніфікуючи їх, наприклад: Mr. Evil, Honey. Слово, що в середині речення написане з великої літери, переважно виконує емпатичну функцію, вказує на важливість у певному контексті, передає фонетико-фонологічні особливості висловлювання, наприклад: “They should have Swag on the side.”

Капіталізація всіх слів у реченні має емпатичну функцію, несе особливе смислове навантаження, зростання сили голосу, зміну його тембру, інтонації, наприклад: “I LOVE YOU” [Welsh 1996, p. 48], “WHAE SAW ANYTHIN” [Welsh 1996, p. 80]. Таке графічне виділення найчастіше створює іронічний чи сатиричний ефект, який може бути сприйнятий у більш широкому контексті, ніж реченні.

Виділення курсивом у художніх текстах речення або його окремої частини слугує для вираження логічного або емоційного посилення думки, наприклад, щоб передати схвильованість персонажа, особливе задоволення, створити гумористичний ефект, наприклад: “ooh... ooh... well, tough luck to the very sporting losers, give'em a hand then, give'em a hand” [Welsh 1996, p. 193]. Курсивом також виділяють усе, що стосовно тексту є стороннім або вимагає незвичайного посилення, наприклад: Like tryin tae stoap a burst water main an *Evening News*. Виділення курсивом службових слів, дієслів, займенників і т.п., які є зазвичай ненаголошені, вказує, по-перше, на переміщення на них логічного наголосу і, по-друге, на протиставлення, яке мається на увазі автором: “in the hope that ah *would* be” [Welsh 1996, p.207].

Фразограми – знаки, що відповідають цілим повідомленнями, стоять уже поза власного письма. До них відносяться пунктуаційні знаки, смайли та інші ідеографічні засоби, за допомогою яких передаються: емоції, настрої, жести, паузи, наприклад: :-) – smiling (посміхатись); ;-) – twinkle (блимати); >:-(- very angry (дуже сердитий), а також інші ідеографічні символи, наприклад: <3 – love (любов), heart (серце); \$ – money (гроші), dollar (долар). Фразограми використовуються для вираження та посилення емоційної сторони висловлювання.

Проведене дослідження показало, що сучасне нелітературне написання англійською мовою, безумовно, ґрунтується на традиційних принципах графіки та орфографії, проте й поєднує в собі різноманітні новітні тенденції. Виявлено, що в нелітературній англійській мові такі графічні засоби, як наголос і підкреслення практично не використовуються, найбільш продуктивними є графеми – монографи та ідеограми. Причина цього – економія місця й часу, що необхідне при швидкості спілкування в сучасних умовах новітніх форм комунікації. У художньому тексті ідеограми застосовуються з метою виділення різних контекстуально значущих паралінгвістичних особливостей вербальної комунікації.

Література

Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова // М.: Сов.Энциклопедия. – 1966. – 607 с. Балинская В.И. Графика современного английского языка / В.И. Балинская // М.: Высшая школа. – 1964. – 354 с. В Британии тексты классической литературы перевели на язык SMS: 2b?Ntb?=? [Электронный ресурс] // Кино, музыка, шоу-бизнес. – Режим доступа: <http://www.newsru.com/cinema/18nov2005/sms.html#2> Маслов Ю.С. Введение в языкознание [Электронный ресурс] / Ю.С. Маслов. – Режим доступа: http://www.bsu.ru/content/hecadem/maslov_us/maslov.pdf Рева Н.С. Засоби графічного оформлення тексту [Электронный ресурс] / Н.С. Рева. – Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/89_5/statti/21.pdf Стаценко Е.С. Графические особенности английской и русской чат-коммуникации [Электронный ресурс] / Е.С. Стаценко. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/graficheskie-osobennosti-angliiskoi-i-russkoi-chat-kommunikatsii> Crystal D. How Language Works / David Crystal. – London: Overlook Press, 2005. – 500 P. Internet Slang Dictionary & Translator [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.noslang.com/> Welsh I. Trainspotting / I. Welsh. – L.: Cox & Wyman Ltd., – 1996. – 344 p.

УДК: 81” 37-115 (045)

МАНАКІН В.М.

(Запорізький національний університет)

ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ МОВ ЗА ОСОБЛИВОСТЯМИ СЕМАНТИЧНОЇ МОТИВАЦІЇ НАЙМЕНУВАНЬ

Стаття присвячена внутрішній формі слова як параметру зіставного мовознавства і як лінгвокогнітивному феномену, що дає ключ до розуміння етнолінгвістичних закономірностей інтерпретації світу та дозволяє порушити питання про класифікацію мов за особливостями семантичної мотивації найменувань.

Манакин В.Н. К вопросу о классификации языков в соответствии с особенностями семантической мотивации наименований. Статья посвящена внутренней форме слова как параметру сопоставительного языкознания и как лингвокогнитивному феномену, который дает ключ к пониманию этнолингвистических закономерностей интерпретации мира и позволяет поставить вопрос о классификации языков в соответствии с особенностями семантической мотивации наименований.

Manakin V.M. The problem of languages classification according to semantic specifics of designations. The paper dills with inner form of a word as a parameter of contrastive linguistics, as well as cognitive phenomenon which gives a key to understanding ways of linguistic mapping and a new classification languages according to their specifics of the word motivations.

Класичне мовознавство як самостійна наукова галузь утвердилось з відкриттям порівняльно-історичного методу (кінець ХУІІІ – початок ХІХ ст.: Р.Раск, Ф.Бопп, Я.Грім, В.фон Гумбольдт, О.Х.Востоков та ін.), який дозволив запропонувати обґрунтовані класифікації мов світу. З тих часів і дотепер відомі дві основні класифікації, побудовані за ознаками 1) спорідненості мов (генеалогічна) і 2) структури (типології) слова (типологічна, або морфологічна, в іншій термінології). В загальному вигляді вони відбивають тодішні моделі, зокрема В. фон Гумбольдта і А.Шлейхера, з певними уточненнями та розширенням мовного матеріалу. Крім того, є спроби ареального розподілу мов, а також виділення так званих мовних союзів як категоріальних різновидів мовних ареалів.

Активний розвиток зіставного мовознавства і лінгвокультурологічних досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ ст. дозволяє порушити питання про ймовірність розподілу мов світу ще за однією ознакою: особливостями семантичної мотивації найменувань (або за параметром, який прийнято називати метафоричним терміном «внутрішня форма слова»).

Метою роздумів цієї статті є спроба повернення до одвічного питання про природу найменування у площині, яку давні греки пов'язували з проблемою співвідношення *слова і предмета*. Не вступаючи у відому дискусію фюсеїстів і тесеїстів, про що має знати кожен студент-філолог, поглянемо на цю проблему з позицій встановлення ймовірних лінгвогносеологічних та лінгвокогнітивних закономірностей ономазіологічних процесів, сутність яких виходить за межі мовознавства і відсилає нас як мінімум до гносеологічного, когнітологічного, психологічного, нейрологічного, соціологічного, етнологічного та культурологічного феноменів. Єднання мовознавства з іншими галузями знань є вже не просто методологічною декларацією, а нагальною потребою на шляху до істинного (чи наближеного до нього) розуміння Мови і Людини в ній.

Предметом спостережень візьмемо внутрішню форма (ВФ) слова, або ж, в ширшому розумінні, – мотивацію найменування. Абстрагуючись від термінологічних деталей, можна стверджувати, що йдеться про власне те саме, що й стало предметом обговорення спочатку для